

Prologas

„Labai ačiū!“

Pasistiebęs ant pirštų galiukų kiek įmanydamas ištiesiau ranką ir sugriebiau Esteros paduotą gražą – dvidešimt penkias kronų eres. Išsilenkusi pro siaurą langelį ji panardino savo raukšlėtą ranką į mano auksines garbanas, leidau minutėlę jai ten lindėti, bet ne todėl, kad tai būčiau mėgęs, tiesiog taip darė nebe pirmą kartą, ir buvau spėjęs prie to priprasti. Fredas buvo seniausiai atsukęs nugarą ir į kišenę įsibrukęs maišelį karamelinių saldainių, o iš jo eisenos galėjau suprasti, kad dėl kažko tūžo. Niekas kitas manęs taip netrikdydavo kaip nirštantis Fredas. Jis vilko kojas šaligatviu tarsi skindamasis kelią, galvą buvo įtraukęs tarp aukštų smailių pečių, lyg būtų brovęsis per stiprų vėją ir priverstas eikvoti visas jėgas, tačiau lauke buvo rami gegužės popietė, šeštadienis, o dangus virš Marienliusto¹, žydras ir giedras, it milžiniškas ratas lėtai slinko miško link, už miesto. „Ar Fredas prakalbo? – paklausė Estera. Linktelėjau galvą. – Ką jis pasakė?“ – „Nieko.“ Estera šyptelėjo. „Na, skubinkis paskui brolių. Kad visko nesuvalgytų.“

Ištraukė ranką man iš plaukų ir akimirka ją uostė, o tuo metu aš jau leidausi įkandin Fredo, ir kaip tik tai įstrigo atmintin, tai – mano atminties gija, ne senosios ponios pageltę mano garbanose skendintys pirštai, o tai, kad bėgte leidžiuosi paskui Fredą, savo įbrolių, ir bemaž negaliu jo pavyti. Aš – jo mažėlis broliukas, tad bandau suprasti, kodėl jis taip niršta, pajuntu dilgtelėjimą širdyje ir šiltą, nemalonų skonį burnoje – matyt, lėkdamas būsiu įsikandęs liežuvį. Kumštyje sugniaužęs gražą, įkaitusią monetą, vejuosi Fredą, smulkią, tamsią žmogystą mus supančioje šviesoje. Laikrodis ant *NRK*₂ rodo aštuonias po trijų, ir Fredas netrukus šlepteli ant suolo ties krūmais. Skuodžiu kiek kojos neša Bažnyčios keliu, beveik tuščiu, juk šeštadienis; pro šalį važiuoja laidotuvių automobilis ir netikėtai sankryžoje užgesus varikliui iš jo išlipa vairuotojas, nuo galvos iki kojų pilkai apsirengęs, ir puola trankyti kapotą, daužyti ir plūstis, o automobilyje, pailgame багаžo skyriuje už sėdynių, padėtas baltas karstas, greičiausiai tuščias, kas gi laidos šeštadienio popietę – duobkasiai juk nedirba, o jei ten ir būtų kas, kažin ar svarbu, mat mirusieji turi marias laiko; mąstau sau taip, mąstau, kad tik mąstyčiau apie ką kita, kol pilkasis vairuotojas juodomis pirštinėmis galop paleidžia automobilio variklį ir nurūksta Majorstueno³ link. Giliai įtraukiu sunkaus

išmetamųjų dujų ir benzino kvapo ir pasileidžiu per žolę, pro mažytes pėsčiųjų perėjas, šviesoforus, šaligatvius, įrengtus ten, viduje, tarsi nykštukų mieste, kur kartą per metus augaloti pareigūnai plačiais ir suveržtais diržais išsiveda mus mokyti eismo taisyklių. Tai ten, Mažajame mieste, nustojau augti. Fredas kiurkso ant suolo, kažkur į šoną įsmeigęs akis. Prisėdu šalia, ir dabar, šią gegužės popietę, esame tik mudu.

Fredas įsikiša briaunotą karamelės gabalėlį į burną ir ilgai čiulpia, jam už žando kliuksi, matau rusvą seilę, tuoj nutįsiančią nuo lūpų. Jo akys tamsios, beveik juodos ir virpa, jo akys tiesiog dreba. Esu tai matęs anksčiau. Jis tyli. Balandžiai be garso stypčioja išblukusioje žolėje. Lūkuriuoju. Neišveriu. „Kas tau?“ – klausiu. Fredas nuryja seilę, ir jo liesas kaklas sutrūkčioja. „Valgydamas nekalbu.“ Fredas tarp dantų suspaudžia kuo daugiau karamelių ir lėtai traiško cukrų. „Kodėl toks įtūžęs?“ – sušnabždu. Sušlamštęs visas karameles Fredas nusviedžia ant šaligatvio suglamžytą rudą maišelį. Atkrypavęs kiras išbaido balandžius ir apdergęs asfaltą pakyla apšvietimo lempos link. Fredas mesteli plaukų sruogą atgal, tačiau vėl nuslydusią ant kaktos palieka karoti. Pagaliau suburba: „Ką pasakei tai bobai?“ – „Esterai?“ – „Kam gi daugiau? O jūs jau vardais vadinatės?“ Aš alkanas ir darosi bloga. Užsinoriu griūti į žolę ir užmigti ten, tarp balandžių. „Vargu ar prisimenu, ką sakiau.“ – „Aišku, kad prisimeni. Tik pasuk galvą.“ – „Garbės žodis, Fredai. Nepamenu.“ – „Tai kodėl aš pamenu? O tu to ne?“ – „Nežinau, Fredai. Tai todėl tu įsiutęs?“ Staiga uždeda ranką man ant galvos. Susmunku. Jo ranka parišta. „Ar tu kvailas?“ – klausia jis. „Ne, nežinau, Fredai. Būk normalus, a. Būk geras.“ Jo kumštis lieka mano garbanose. „Būk geras? Uodega dega, mažyli.“ – „Nekalbėk taip, a. Būk geras.“ Jo pirštai slysta man veidu, saldžiai kvepia, tarytum teptų klįjais. „Ar pakartoti, ką sakei, žodis žodin?“ – „Taip. Pakartok. Pasakyk tai.“ Fredas pasilenkia prie manęs. Neišgaliu pažvelgti jam į akis. „Tu pasakei „labai ačiū“.“

Man išties palengvėjo. Pamaniau, būsiu pasakęs ką nors kur kas blogiau, ko niekada nevertėtų sakyti, kas būtų praslydę pro lūpas, žodžius, kokių nebūčiau žinojęs esant, gal nešvankybę. Krenkštelėjau. „Labai ačiū“? Aš taip pasakiau?“ – „Taip. Velniai griebtų, pasakei „labai ačiū“! – išrėkė Fredas. Vis dar sėdėjome ant to paties suolo susiglaudę. – *Labai ačiū!*“ – šaukė jis. Ne visai supratau, ką turėjo galvoje. Ir dabar dar labiau išsigandau. Įsinorėjau į tualetą. Sulaikiau kvapą. Taip troškau pasakyti ką nors tinkama, bet nežinojau, kas tai galėtų būti, nesupratau, ko jis nori. *Labai ačiū.* Verkšlenti irgi nederėjo. Fredas būtų dar labiau pasiutęs arba ėmęs šaipytis, o tai užvis blogiausia. Palinkau prie kelių. „Ir kas toliau?“ – sušnibždėjau. Fredas atsiduso. „Kas toliau? Manau, kad esi kvailys.“ – „Aš nesu kvailys, Fredai.“ – „Ir iš kur žinai, a?

Reikėjo pamąstyti.“ – „Mama taip sako. Kad nesu kvailys.“ Fredas akimirką patylėjo. Nedrįsau į jį pakelti akių. O ką mama sako apie mane, a?“ – „Tą patį“, – burbtelėjau. Pajutau jo ranką ant peties. „Juk nemeluoji savo broliui? – tyliai paklausė Fredas. – Nors ir esu tik tavo įbrolis.“ Žvilgtelėjau į viršų. Spingsinti šviesa apakino. It saulė būtų buvusi pilna garsų, aukštų ir kiaurai skrodžiančių garsų. „Ar dėl to taip pyksti ant manęs, Fredai?“ – „Kodėl gi?“ – „Kad aš tik tavo įbrolis?“ Fredas bakstelėjo rodydamas į mano ranką, kurioje vis dar gniaužiau gražą, dvidešimt penkių erių monetą – ši buvo šilta ir lipni it plokščia pastilė, kažkieno ilgai čiupta ir išspjauta. „Kieno tai?“ – paklausė Fredas. „Mūsų. – Fredas kinktelėjo galvą keletą kartų, aš nukaitau iš džiaugsmo. – Gali imti, jei nori.“ Troškau jam atiduoti monetą. Fredas sėdėdamas įsistebeilijo į mane. Vėl sunerimau. „Tai kodėl sakai „labai ačiū“? Juk gauni pinigus, kurie yra mūsų.“ Įkvėpiau oro. „Tiesiog taip pasakiau.“ – „Kitą kartą geriau pagalvok tai sakydamas, gerai?“ – „Gerai“, – šnabžtelėjau. „Nes nenoriu turėti tokio nevykėlio brolio. Nors tu tik įbrolis.“ – „Žinoma, – vėl tariau pašnibždomis. – Pagalvosiu apie tai geriau.“ – „Labai ačiū“ – sukništi žodžiai. Niekada nesakyk „labai ačiū“. Aišku? – Atsistojęs Fredas didžiuliu lanku išspjovė storą rudą skreplį, ir šis tekstelėjo priešais mus žolėje. Pastebėjau prie jo artėjantį skruzdėlių būrelį. – Noriu gerti, – murmtelėjo Fredas. – Nuo karamelių velniškai troškina.“

Vėl nupėdinome link Esteros, jos kiosko po vartų arka šalia Majorstueno bažnyčios – baltosios bažnyčios, kurios kunigas nenorėjo krikštyti Fredo, o galiausiai atsisakė krikštyti ir mane, bet tik dėl mano vardo. Pasistiebiau ant pirštų galiukų ties langeliu, Fredas atsirėmė į lietvamzdį ir pakėlęs ranką linktelėjo galvą, lyg būtume sutarę kažką svarbaus. Estera išdygo prieš mus ir pažvelgusi man į akis nusišypsojo – ji turėjo dar sykį paliesti man garbanas. Fredas kiek pajėgdamas iškišo liežuvį iš burnos vaidindamas, kad vemia. „O ko norėsi dabar, mano mažasis ponaiti?“ – paklausė Estera. Papurčiau galvą nublokšdamas jos pirštus į šalį. „Maišelį limonado. Raudono.“ Ji dirstelėjo į mane kiek nustebusi. „Taip, taip. Turėtų būti raudono limonado. Suprantu.“ Surado tai, ko reikia. Fredas tūnojo ten, šešėlyje, beveik apakintas priešais stūksančios nukalkintos bažnyčios sienos švytėjimo. Nepaleido manęs iš akių. Matė viską. Girdėjo viską. Įdėjau Esterai į ranką monetą, o ši netrukus kyštelėjo man penkias eres. „Prašau“, – tarė Estera. Pažvelgiau jai į akis. Stypsojau ant pirštų galiukų ir stebeilijausi į ją, vis rijau gerkle kylantį gumulą, o virš mūsų it didžiulis mėlynas ratas lėtai miško link slinko dangus. Parodžiau į penkių erių monetą. „Tai mūsų“, – garsiai pasakiau. „Ką tu sakai! – Estera vos neišbildėjo per siaurą langelį. – Bet, Dieve mano. Kas gi tau pasidarė?“ – „Nėra ko dėkoti“, – atšoviau. Fredas, pačiupęs už

rankos, nusitempė mane per Bažnyčios kelią. Įbrukau jam limonado maišelį. Limonado nenorėjau. Tas pradūrė maišelio kamputyje skylę ir išspaudė raudoną limonadą – už nugaros pasimatė dryžis. „Neblogai, – pratarė. – Įgusi.“ Buvau devintame danguje. Troškau jam atiduoti ir penkias erezes. „Pasilaikyk jas sau“, – patarė jis. Sugniaužiau rudą monetą. Galėsiu su ja žaisti „Raštą ar erelį“, jei tik kas su manimi žais.

„Labai ačiū“, – pasakiau.

Fredas sunkiai atsiduso, ir aš vėl ėmiau būgštauti, kad jis supyks. Norėjau nusikąsti visą liežuvį ir jį praryti. Bet Fredas tik apglėbė mane ir iš maišelio į lietaus lataką ištėškė paskutinį limonado lašą. „Prisimeni, ko vakar klausiau?“ – pasiteirauja jis. Paskubomis papurtau galvą ir net nedrįstu įkvėpti oro. „Ne“, – išlemenu. „Ne? Neprisimeni?“ Prisimenu. Bet nenoriu to prisiminti. Ir nepavyksta užmiršti. Geriau Fredas apie tai nepradėtų kalbėti. „Ne, Fredai.“ – „Gal priminti dar kartą?“ – „Taip“, – suvapu. Ir Fredas šypsosi. Visai neįtūžęs, tik ne tada, kai taip šypsosi.

„Gal užmušti tavo tėvą dėl tavęs, Barnumai?“ – klausia jis.

Aš vardu Barnumas.

¹ Gyvenamasis Oslo rajonas. (*Čia ir toliau vertėjos pastabos.*)

² Norvegijos valstybinis radijas ir televizija (*norv. Norsk riksringkasting*).

³ Oslo gyvenamasis ir verslo rajonas.